

Zpráva o realizaci Záchranného programu pro sýčka obecného v ČR v roce 2023

Záchranný program pro sýčka obecného (*Athene noctua*) v ČR byl schválen Ministerstvem životního prostředí v srpnu roku 2020. V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity, které proběhly v rámci jeho realizace v roce 2023. U jednotlivých opatření je kurzivou uveden plán činností, který byl navržen v realizačním projektu pro rok 2023 a v návaznosti je uvedena realizace plánovaných aktivit v tomto roce.

V roce 2021 byl v rámci programu „Životní prostředí, ekosystémy a změna klimatu“ (Norské fondy 2014-2021, výzva „Rondane“) podpořen projekt České společnosti ornitologické „Zachraňme sýčka“ (dále jen „projekt ČSO“), který bude probíhat do roku 2024. Partnerem projektu je Ústav biologie obratlovců, v.v.i. Aktivity realizované v rámci tohoto projektu v roce 2023 byly současně realizací některých opatření záchranného programu.

- **Aktivity realizované v rámci projektu ČSO**

3.1. Péče o biotop

3.1.1. Opatření pro eliminaci antropogenních pastí

3.1.1.1. Vyhledávání a odstraňování technických pastí, v případě neodstranitelných pastí jejich zabezpečování .

Tato aktivita bude realizována v rámci projektu ČSO v severozápadních Čechách. Na Břeclavsku bude realizátorem ČSOP Břeclav (zdroj: NPO-POPFK).

Realizace:

V oblasti severozápadních Čech byly v rámci projektu zabezpečovány technické pasti (řádově desítky pastí). Jednalo se o instalaci plováků do sudů s vodou, bezpečných napáječek, zabezpečení rizikových otvorů a okapových svodů.

Dále proběhlo zabezpečení stejných technických pastí v domovských okrscích sýčků v oblasti působnosti ČSOP Břeclav.

3.1.2. Opatření pro eliminaci nedostatku a nedostupnosti kořisti

*Analýza potravy sýčků v období hnízdění založená na sledování pomocí tzv. chytrých budek (viz vyhodnocení realizačního projektu pro rok 2022), potvrdila, jak významnou sloužkou potravy dospělých sýčků, ale i mláďat, jsou žížaly. V roce 2023 tak bude Ústavem půdní biologie a biogeochemie AV ČR vypracován metodický návod „Management travních porostů a orné půdy pro vytvoření vhodné biotopové nabídky pro výskyt žížal jako potravního zdroje pro sýčka obecného (*Athene noctua*)“. (zdroj: NPO-POPFK)*

Realizace:

Vypracovaná studie obsahuje část odbornou a část managementovou. Části odborné jsou uvedeny základní informace o žížalách a o vlivu různých druhů managementu na jejich druhové spektrum a

početnost. V části managementové je pak v přehledu uvedeno dvanáct aktivit, kterými je možné podpořit výskyt a početnost žížal. Tato studie byla rozeslána členům realizačního týmu k využití při řešení managementu v domovských okrscích sýčků.

3.2. Péče o druh

3.2.1. Opatření pro eliminaci nedostatku bezpečných hnízdišť a úkrytů

3.2.1.2. Údržba a instalace bezpečných budek

a) Tato aktivita bude probíhat v rámci projektu ČSO.

b) V roce 2022 byla uzavřena smlouva o spolupráci na realizaci záchranného programu mezi AOPK ČR a společností EG.D, a.s. Tato smlouva umožňuje instalaci hnízdních budek pro sýčky na podpěrné body (tzv. „sloupy“) ve správě této společnosti. V roce 2023 bude instalováno 15 budek na sloupy na Znojemsku a Hodonínsku (realizátor: Karel Poprach (Tyto, z.s.), ČSOP Břeclav, zdroj financování: NPO-POPFK).

Realizace:

a) V domovských okrscích sýčků v severozápadních Čechách byly instalovány budky polohou a svým designem zabezpečené zejména proti kuně skalní.

b) ČSOP Břeclav instalovalo 13 budek pro sýčky na sloupy elektrického vedení VN na Břeclavsku a Tyto, z.s. 13 budek na sloupy elektrického vedení VN na Znojemsku a Hodonínsku. Odlišnost od realizačního projektu je způsobena tím, že cílové sloupy musí být vhodné jak svou lokalizací z hlediska nároků sýčků, tak svou konstrukcí z hlediska požadavků společnosti EG.D, a.s., která jejich výběr musí odsouhlasit. Finální výběr sloupů tak vzniká až po terénním šetření a odsouhlasení společností EG.D., a.s.

3.1.4. Celoplošná opatření týkající se stanovišť většiny druhů ptáků

3.1.4.2. Eliminace nárazů do prosklených ploch

Na Břeclavsku, v domovských okrscích sýčků, budou vytipovány nebezpečné prosklené plochy a následně budou zabezpečeny UV – nálepkami (realizátor ČSOP Břeclav, zdroj: NPO-POPFK).

Realizace:

Ve čtyřech domovských okrscích sýčků na Břeclavsku byly nebezpečné reflexní plochy ošetřeny UV – nálepkami.

3.2.2.2. Vypouštění

V rámci Evropy, v současnosti probíhá asi jediná, zatím úspěšná repatriace, v Braniborsku, v přírodním parku Nuthe – Nieplitz. Její dosavadní úspěšnost spočívá v tom, že sýčci se v předmětné oblasti vyskytují a rozmnožují se. Vypouštění sýčků zde probíhá od roku 2013. S realizátory repatriace bylo v prosinci 2022 uskutečněno on-line setkání, na kterém byla komplexně diskutována problematika vypouštění sýčků v předmětné oblasti. Současně bylo domluveno pracovní setkání v roce 2023, které bude spojené s prohlídkou předmětné oblasti a zázemí pro realizaci repatriace.

Realizace

Ve dnech 11. – 12. 4. byla navštívena oblast repatriace sýčků v Braniborsku, konkr. přírodní park Nuthe - Nieplitz. Přírodní park se nachází na území bývalého vojenského prostoru. Jedná se o

rozsáhlé, místy vlhké louky a menší pole obklopené porosty borovic. V Braniborsku se sýčci historicky vyskytovali, avšak v průběhu 20. století vymizeli. V přírodním parku je řada soukromých chovalů koní. V blízkosti jejich pastvin dochází k vypouštění sýčků. Do současnosti bylo vypuštěno asi 180 sov. Repatriace probíhá pomocí voliér, do kterých je na konci léta umístěn rodičovský pár sýčků. Další rok, po rozmnožení a osamostatnění mláďat, jsou voliéry otevřeny. V okolí voliér jsou umístěny budky, které se nachází zejména na stromech. Po otevření voliér rodičovský pár zůstane na předmětné lokalitě, mladí sýčci lokalitu opustí. Za dosavadní úspěšností repatriace stojí extenzivně využívaná krajina s pastvou koní, dlouhodobá přítomnost sýčků na lokalitě před vypuštěním a pravděpodobně nižší početnost kun skalních v návaznosti na řidší síť obcí. Zásadní odlišností od výskytu sýčků v ČR bylo hnízdění sýčků v budkách instalovaných na stromech, kdy některé obsazené budky se nacházely ve vzdálenosti 200 – 300 m od intravilánu obcí.

3.2.3. Opatření pro eliminaci nepřízně počasí

3.2.3.1. Příkrmování

V západních Čechách, v okrese Plzeň-jih, se nachází zbytková populace sýčků o početnosti přibližně 10 jedinců. V loňském roce bylo, zřejmě z důvodů chladného jara a malé početnosti hrabošů, hnízdění v 4 okrscích málo úspěšné, podprůměrné. V současnosti je potřeba stabilizovat přítomnou mikropopulaci příkrmováním, které bylo metodicky testováno v této oblasti v roce 2021. Sýčci nabízené drobné savce přijímali a i přes malý počet domovských okrsků byl zřejmý pozitivní vliv příkrmování – dřívější snůška a větší počet mláďat. Současné jsou v okrscích sýčků plánovány managementy potravních biotopů (např. mozaikovitá seč). Efektivita prováděných aktivit se však projeví až s časovým odstupem, proto je nutné v tomto roce podpořit přítomné sýčky příkrmováním, zejména v období hnízdění či nepříznivého počasí. (realizátor ČSOP Plzeňsko, zdroj financování: NPO-POPFK).

Realizace

V roce 2023 bylo navázáno na zkušenosti z roku 2021 a bylo pokračováno v příkrmování ve třech domovských okrscích sýčků v zbytkové populaci tohoto druhu na Plzeňsku. Příkrmování je realizováno překládáním mrtvých drobných hlodavců do budek, které jsou v blízkosti hnízda sýčků. Na dvou lokalitách sýčci zahrnili v příkrmovacích budkách z roku 2021 a dva příkrmované páry měly nadprůměrný počet mláďat (6 juv. a 7 juv.). Sýčci dodávané hlodavce využívali zejména v období nepřízně počasí či zvýšených nároků při hnízdění. Neprojevila se zde potravní fixace pouze na předkládané hlodavce. Obecně hnízdění sýčků v bezpečných budkách je cílem záchranného programu. V speciálních, dobře instalovaných budkách jsou mláďata a i dospělci ve větším bezpečí před kunou skalní a současně je možné získat informace o průběhu hnízdění. Příkrmování by tak mohlo být způsobem, jak hnízdění sýčků, které je často v neznámých otvorech v nejrůznějších budovách, „přemístit“ do bezpečných a dostupných budek.

3.3. Monitoring

Monitoring výskytu a hnízdní úspěšnosti sýčků na území ČR proběhne v tomto roce v rámci projektu ČSO.

Realizace:

Na základě monitoringu výskytu a hnízdní úspěšnosti byla početnost populace sýčků v ČR v roce 2023 následující: 154 dospělých jedinců, 95 okrsků (36 samců, 59 párů), a 93 mláďat (zdroj informací ČSO, ČSOP Břeclav, ČSOP Plzeňsko, Tyto. Údaje z AVIFu či NDOPu nejsou zahrnuty). Pro srovnání vývoje početnosti – v roce 2022 bylo zjištěno 124 jedinců dospělých sýčků, 84 obsazených okrsků a 77 mláďat. V roce 2021 bylo dle provedeného

monitoringu 160 dospělých sýčků, 96 obsazených okrsků a 80 mláďat. V rámci uvedeného meziročního srovnání dochází k mírným fluktuacím v početnosti sýčků, kdy uvedené informace jsou příliš krátkodobé, aby z nich bylo možné vyvodit ucelený závěr o populační dynamice tohoto druhu v ČR.

Výskyt sýčků na Vysočině

V roce 2023 byla na základě akustického monitoringu realizovaného mimo aktivity ZP zjištěna přítomnost sýčků na dvou lokalitách na Vysočině, na Třebíčsku (na jedné lokalitě je přítomnost sýčků jistá, na druhé velmi pravděpodobná). Předmětné výskyty se nachází v teplejší části Vysočiny ve vzdálenosti přibližně 20 km od nejbližšího osídlení v Jihomoravském kraji. Tato oblast má vzhledem k teplotním podmínkám a četnosti zemědělských družstev určitý potenciál pro výskytu sýčků, nicméně krajinná mozaika zde není optimální, reflektuje regionální intenzivní zemědělské hospodaření. Mimo výše uvedené lokality není z dostupných informací znám trvalý výskyt sýčků v kraji Vysočina.

Další aktivity záchranného programu, které nejsou přímo uvedeny v jeho opatřeních:

- **Územně analytické podklady**

V tomto roce bude aktualizována vrstva ÚAP s vymezením potravních biotopů v aktuálně obsazených či perspektivních domovských okrscích sýčků. Konkrétně se jedná o jev A036 „Lokality výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů s národním významem“.

Realizace:

V roce 2023 nebyla vrstva aktualizována, poněvadž nepřibýly lokality nad rámec lokalit, které ve vrstvě jsou již zaneseny.

- **Spolupráce se zahraničím**

V tomto roce budou osloveny osoby či subjekty, které se zabývají ochranou sýčků v zahraničí. Cílem této aktivity je získání informací o realizovaných aktivitách a jejich výsledcích, které mohou napomoci při realizaci záchranného programu v ČR.

Realizace:

V roce 2023 byly navštíveny níže uvedené oblasti v Dolním a Horním Rakousku.

a. Oblast Pulkau (region Weinviertel, Dolní Rakousko) – datum návštěvy 3. 3. 2023

Jedná se o jednu ze tří zbytkových subpopulací sýčků v Dolním Rakousku. V této oblasti se sýčci vyskytují ve vinicích, hnízdění probíhá zejména v budkách ve sklepních uličkách. Početnost sýčků je zde odhadována na 30 párů. Aktivity na podporu výskytu sýčků spočívají zejména v instalaci hnízdních budek.

b. Oblast Wagram (Dolní Rakousko) – datum návštěvy 16. 6. 2023

Jedná se o jednu ze tří zbytkových subpopulací sýčků v Dolním Rakousku. Oblast se nachází severozápadně od Vídně. Sýčci se zde vyskytují ve vinicích, hnízdí převážně v budkách umístěných na stromech. Nově se zde začali instalovat budky přímo ve

vinohradech. Početnost zdejší subpopulace sýčků je odhadována na 25 párů. Aktivity na podporu výskytu sýčků spočívají zejména v instalaci hnízdních budek.

c. Oblast u města Perg (Horní Rakousko) – datum návštěvy 25. 8. 2023

Jedná se o jednu ze dvou zbytkových populací sýčků v Horním Rakousku. Sýčci zde osidlují zemědělské farmy, které často sousedí s hrušňovými sady. Hnízdění probíhá v budkách umístěných na stromech. Jiný typ výskytu v malých vesnicích je podobný synantropnímu výskytu v ČR. Aktuální početnost sýčků je zde odhadována na 70 párů. Aktivity na podporu výskytu sýčků spočívají zejména v instalaci hnízdních budek.

• **Projekt na realizaci záchranného programu**

Dne 5. ledna 2023 se uskutečnilo setkání realizačního týmu záchranného programu. Na setkání byla řešena perspektiva výskytu sýčků na území ČR, role záchranného programu a efektivita jeho aktivit. V návaznosti na populační dynamiku druhu, na hnízdní úspěšnost je dle koordinátora ZP, z hlediska dlouhodobého výhledu na přítomnost druhu v ČR, stávající stav alarmující. Pro zlepšení pravděpodobnosti existence sýčků na našem území je nutné zvážit možnost repatriace. Přičemž prioritou je a bude přirozená populace. Repatriace je náročná kontroverzní aktivita s nejistým výsledkem. V roce 2023 tak bude probíhat diskuse a návazně, dle výsledku diskuse, příprava projektu, který by finančně zajistil většinu aktivit záchranného programu.

Realizace:

Po výše uvedeném setkání se uskutečnila ještě tři jednání (8.2., 14.7., 9.10.) v užším kruhu realizačního týmu a s ČSO. Paralelně byly zjišťovány možnosti financování projektu zaměřeného na podporu stávající populace a na repatriaci sýčků. Na základě zjištěných informací se příprava projektu nejevila reálná z hlediska personálních kapacit a dostupnosti finančních prostředků potřebných na financování projektu.

Závěrečné shrnutí

Období realizace záchranného programu je příliš krátké, aby bylo možné vyvozovat vliv jeho implementace na populační dynamiku sýčků na území ČR. Současně tuto dynamiku ovlivňují další faktory, které mohou mít, u druhu s nízkou početností a fragmentovaným areálem, zásadní a určující vliv, např. období gradace či pesima hrabošů nebo studené a deštivé jaro. Při této realitě je možné říci, že za krátké období záchranného programu docházelo k fluktuacím početnosti populace sýčků, kdy zde není jednoznačný trend poklesu početnosti tohoto druhu.

Obecně, z hlediska realizace záchranného programu je nedostatečné naplňování opatření 3.1.2. Opatření pro eliminaci nedostatku a nedostupnosti kořisti, tj. opatření zaměřené na úpravu managementu biotopů v oblasti výskytu sýčků. Nedostatečné naplňování je způsobeno absencí personálního zajištění poradenské služby pro zemědělce, kdy je nutné skloubit znalost potřeb sýčků a realitu zemědělského hospodaření. Současně se jedná o plošně rozsáhlou oblast, ve které by k úpravě managementu mělo dojít.

"Financováno Evropskou unií. Údaje a informace zveřejněné v tomto vyhodnocení realizačního projektu vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, nikoliv Evropské unie ani CINEA. Evropská unie ani CINEA nejsou odpovědny za jakékoliv použití informací, které toto vyhodnocení realizačního projektu obsahuje."